

САМОДИСЦИПЛІНА ОСОБИСТОСТІ ЯК СИСТЕМНИЙ МОДУС БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Германова Д. О.

магістрант кафедри теорії і методики музичної освіти та хореографії
ННІСПМО Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Б.Хмельницького

Назаренко І.М.

доцент, кандидат педагогічних наук,
Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького

***Анотація.** У статті висвітлюється питання самодисципліни вчителя мистецьких дисциплін як способу досягнення ним професіоналізму у безперервному професійному розвитку. Розглядається сутність поняття “самодисципліна” та виокремлюється його синонімічний ряд, який утворює необхідний для дослідження термінологічний тезаурус. Проаналізовано передумови безперервного професійного розвитку фахівця у галузі педагогіки музичного мистецтва в контексті вимог та визначень діючого законодавства України щодо професійного розвитку освітян.*

Ключові слова: розвиток особистості, самодисципліна, дисциплінованість, компетентність, професіоналізм педагога, безперервний професійний розвиток.

Key words: personality development, self-discipline, discipline, competence, professionalism of the teacher, continuous professional development.

Реформування загальної середньої освіти в Україні зумовлює потребу педагогічної самоосвіти у різних напрямках діяльності вчителя мистецьких дисциплін. Постає необхідність оновлення педагогами знань для їх професійного розвитку. Самодисципліна як різновид самоконтролю може виступати каталізатором вдосконалення педагогом своїх особистісних та професійних якостей в процесі безперервного професійного розвитку.

Відповідно до закону України “Про освіту” безперервний професійний розвиток визначається, як “безперерв-

ний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності”[6]. На нашу думку, постає нагальна потреба у переосмисленні педагогами Закону України “Про освіту”, Концепції “Нової української школи” та інших нормативних документів [5; 6], в яких закладено стандарт та вимоги щодо професіоналізму педагога з метою докорінної зміни аксіосфери останнього.

Поняття професіоналізму у Слов-

нику української мови визначається, як “оволодіння основами і глибинами якої-небудь професії” [9, 332]. У більшості наукових праць сутність та зміст професіоналізму педагога розкривається через професійну компетентність. За Енциклопедією освіти “професійна компетентність – інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця” [4, 722].

Г. Данилова у своїх наукових дослідженнях, акцентувала на зв’язок якості діяльності з особистісними якостями конкретного спеціаліста. У запропонованій дослідницею акмеологічній моделі вказано на важливість розвитку особистості в першу чергу, а вже потім на її удосконалення в професійній діяльності [3].

На професіоналізм вчителя можуть впливати і деякі умови, зокрема: попередня професійна підготовка у закладі вищої освіти, організація керівником методичної роботи, психологічний мікроклімат в педагогічному колективі тощо. В то же час, здебільшого на професіоналізм педагога-музиканта впливає професійний саморозвиток та самоосвіта, які є невід’ємними складовими самодисципліни як системного модулю.

На даний час у науковій літературі термін “самодисципліна” не є широко вживаним та достатньо висвітленим. Його сутність допомагає розкрити синонімічне поняття “дисципліна”, що в

перекладі від лат *disciplina* – навчання, виховання. Відповідно до визначення за Психологічним словником розрізняють дисципліну внутрішню, тобто самодисципліну та зовнішню, що стимульована позитивними чи негативними санкціями [7]. Дисципліна є засобом ефективного досягнення соціальних та технічних цілей, що дозволяє певній системі розвиватися. Синонімом цього поняття є дисциплінованість людини як певна риса характеру, що впливає на рівень дисципліни в її поведінці. Вона характеризується наявністю складних вольових якостей, які пов’язані з моральними, естетичними та іншими категоріями.

У Академічному тлумачному словнику української мови самодисципліна визначається, як дисципліна у власній поведінці та вміння підкоряти свої дії певним вимогам [9]. Закон України “Про загальну середню освіту” містить в собі ряд вимог щодо професійної діяльності вчителя [5]. З метою сприяння ефективності освітніх процесів держава підвищує вимоги до професійних якостей та рівня професіоналізму вчителя. Важливо зазначити, що державні вимоги мають узагальнений характер, в них відсутня конкретизація щодо фаховості.

На даний час чимало наукових праць присвячено розгляду питання професіоналізму педагога-музиканта. У працях В. Орлова, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, Н. Сегеди та ін. було розглянуто проблему фахової підготовки вчителя музики і різноманітні шляхи удосконалення його педа-

гогічної майстерності, професіоналізму, творчості.

Професійна компетентність вчителів музики розглянута у працях А. Растрігіної, І. Полубояриної, М. Михаськової, О. Горбенко, С. Світайло та ін. Висвітлено питання взаємодії педагогічної та виконавської майстерності (В. Москаленко, М. Давидова, О. Маркова, та ін.), окремі компетенції вчителя музики (Є. Проворова, М. Михаськова, Н. Мурована).

Для ефективного здійснення музично-педагогічної діяльності вчителя музики необхідно мати у своєму ресурсі певний ряд компетентностей та компетенцій, які визначені в Державних стандартах. На думку Б. Асаф'єва, педагог з музики не повинен бути фахівцем тільки в галузі методики музичного виховання школярів, а володіти диригентськими, виконавськими вміннями, оперувати музично-теоретичними, історичними та етнографічними знаннями [1]. В контексті аналізу професійної самосвідомості педагога Д. Брагіна наголошує на важливості пізнання і самооцінки професійних якостей та ставлення до них через рефлексію [2]. Вчитель, оцінюючи стан своєї професійної діяльності та якість професійного розвитку, шляхом самодисципліни й цілепокладання самоудосконалює свої професійні та особистісні якості.

Н. Сегеда у своїй науковій праці, присвяченій дослідженню проблеми професійного розвитку викладача музичного мистецтва в контексті цивілізаційного підходу, сформувала таку

логему: "Рівень розвитку окремого індивіда нерозривно пов'язаний із рівнем досконалості людства, адже, чим більше активних розвинутих особистостей тим досконаліше суспільство. Чим впевненіше відчувається людина як самостійний член спільноти, тим гармонійнішим є її розвиток, а отже, поглиблюється і збагачується її участь у спільному процесі". На думку науковця, професійний розвиток є підсистемою як професії, так і особистісного розвитку людини, і входить до системи відносин із державою через її політику у соціальному, культурному та економічному плані. Розвиток останньої полягає саме в "особистості з її прагненням до своїх цілей та ідеалів". Як представник професійної спільноти, викладач музичного мистецтва посідає чільне місце у структурі професійної ієрархії [8, 83-98].

Отже, усвідомлення педагогом даної концепції та призначення своєї професії має мотивувати його до прагнення сприяти загальноцивілізаційному розвитку через окремі самодисципліновані дії. Таким чином, детальний розгляд визначень самодисципліни та синонімічних понять дозволили виокремити її складові:

- самовиховання та самонавчання;
- самоорганізація, самоменеджмент, самостимуляція;
- дисципліна у власній поведінці, самоконтроль;
- узгодження власних дій із певними вимогами;
- саморефлексія діяльності.

Самодисципліна є системним по-

няттям, що вміщує низку професійних та особистісних якостей, покращення яких забезпечує підтримання його безперервного професійного розвитку. Здебільшого вона може реалізуватись завдяки дисциплінованості, як якості характеру або звички дисциплінувати власні дії.

Перспективи подальших досліджень, на нашу думку, полягають у визначенні структури самодисциплінованості як риси характеру та поведінкової ознаки педагога мистецтва з позицій теорії тайм-менеджменту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асафьев Б.В. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании / Б.В. Асафьев. – Л.: Музыка, 1973. – 144 с.
2. Брагина В.Д. Представления о профессии и самооценка профессионально-важных качеств учащейся молодежи / В.Д. Брагина // Вопросы психологии, – №2. – С. 146-156.
3. Данилова Г.С. Теоретичний аналіз професіоналізму суб'єкта діяльності в контексті акмеології / Данилова Г.С. // Освіта і управління.- 2008.- Т.11.-№1. – С.35-46.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень.– К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Закон України “Про загальну середню освіту” Редакція від 01.01.2015, підстава 1324-18. – С. 76-79.
6. Закон України “Про освіту” (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, №39, ст.380). – Редакція від 05.09.2017. – № 2145-VIII.
7. Психологічний словник / [авт.-уклад.: В.В. Синавський, О.П. Сергєєнкова; за ред. Н.А. Побірченко]. – К.: Наук. Світ, 2007. – 274 с.
8. Сегеда Н.А. Професійний розвиток викладача музичного мистецтва: історія, методологія, теорія: [монографія] / Н.А. Сегеда. – Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – 273 с.
9. Словник української мови / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. – Київ: Наукова думка, 1970-1980. – Т.8. – 332 с.